

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Inflectional economy and politeness : morphology-internal and morphology-external factors in the loss of second person marking in Dutch

Aalberse, S.P.

Publication date

2009

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Aalberse, S. P. (2009). *Inflectional economy and politeness : morphology-internal and morphology-external factors in the loss of second person marking in Dutch*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. LOT.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting (Summary in Dutch)

Het Middelnederlands kende het pronomen *du* voor de tweede persoon enkelvoud. Dit pronomen combineerde met een persoonsvorm die uitging op het suffix *-s*. Het verdwijnen van het pronomen *du* en de werkwoordsuitgang *-s* is een gekoppeld fenomeen. Er is geen variant van het Nederlands die wel een uitgang *-s* kent en geen pronomen *du* of omgekeerd. De vraag is nu hoe we het gelijktijdige verlies van het pronomen en de werkwoordsuitgang kunnen begrijpen.

De centrale stelling van dit boek is dat de afname in het gebruik van het pronomen *du* in combinatie met de werkwoordsuitgang *-s* is gestuurd door beleefdheid. Het pronomen *gi* dat combineerde met de werkwoordsuitgang *-t* verdiende in steeds meer situaties de voorkeur. Hoewel de afname in gebruik van *du* gestuurd is door beleefdheid, is het verdwijnen van *du* en de werkwoordsuitgang *-s* gestuurd door inflectionele economie. De werkwoordsuitgang waarmee *gi* combineerde was economischer dan de uitgang waarmee *du* combineerde.

In hoofdstuk 2 wordt uiteengezet wat er bedoeld wordt met inflectionele economie. Inflectionele economie wordt gekoppeld aan de notie leerbaarheid. Daarnaast wordt in hoofdstuk 2 aandacht besteed aan het herkennen van niet-morfologische bronnen van homonymie in het inflectionele paradigma. De twee besproken niet-morfologische bronnen zijn beleefdheid en fonologie.

In hoofdstuk 3 worden door beleefdheidsgestuurde veranderingen in de Nederlandse pronomina afgezet tegen door beleefdheidsgestuurde veranderingen in andere talen. De meeste veranderingen die zich in het Nederlands hebben voorgedaan, zien we ook terug in andere talen. Er is slechts één verandering die afwijkt van andere talen: het verlies van de tweede persoon enkelvoud. Behalve het Nederlands en het Engels heeft geen enkele andere taal de oorspronkelijke tweede persoon enkelvoud verloren. Het verlies van de tweede persoon enkelvoud is ook sociaal-pragmatisch lastig te verklaren. Het is opvallend dat juist deze uitzonderlijke en pragmatisch slecht te verklaren verandering in beleefdheidsvormen zo'n fundamenteel effect heeft gehad op het verbale paradigma van het Nederlands.

In hoofdstuk 4 wordt de economie-hypothese ontwikkeld. De economie-hypothese stelt dat het uiteindelijke verlies van de tweede persoon uit het Nederlands gestuurd is door inflectionele economie. In hoofdstuk 4 zien we dat het Nederlands en het Engels tot de kleine groep van talen behoren waar het verlies van de tweede persoon enkelvoud resulteert in een economischer paradigma. De economie-hypothese kan verklaren waarom het Engels en het Nederlands dan ook tot de kleine groep van talen horen die de tweede persoon enkelvoud verloren is.

Daarnaast kan de economie-hypothese verklaren waarom de oorspronkelijke tweede persoon ook verdwenen is in die contexten waar je dat op basis van beleefdheidstheorie niet zou verwachten.

In hoofdstuk 5 en 6 wordt empirische evidentie voor de rol van inflectionele economie in het verlies van de tweede persoon enkelvoud aangedragen. Hoofdstuk 5 bespreekt diachrone data. De belangrijkste resultaten uit hoofdstuk 5 zijn: (i) dat *du* eerder is verdwenen als subject dan als niet-subject en (ii) dat *du* als subject het langste heeft bestaan in combinatie met hoogfrequentie werkwoorden, vooral met het werkwoord *zijn*. Beide resultaten bevestigen de rol van inflectionele economie in het verdwijnen van de tweede persoon enkelvoud. Hoogfrequente werkwoorden zijn minder gevoelig voor deflexie en het is daarom te verwachten dat *du*-subject eerder is verdwenen in combinatie met laag- dan met hoogfrequente werkwoorden. Daarnaast is ook het vroege verlies van subjecten te verwachten: alleen subjecten combineren immers met finiete werkwoorden.

In hoofdstuk 6 wordt synchrone variatie in het Nederlands besproken. De belangrijkste resultaten uit hoofdstuk 6 zijn: (i) dat er ook op micro-niveau een relatie is te vinden tussen het verlies van *du* en inflectionele economie en (ii) dat *du* als subject in meer meetpunten is verdwenen dan *du* als niet-subject. De dialectdata weerspiegelen dus resultaten uit hoofdstuk 4 en 5. In hoofdstuk 4 hadden we al gezien dat er een relatie bestaat tussen het effect op het verbale paradigma en het verdwijnen van *du* op macro-niveau. In hoofdstuk 5 hadden we al gezien dat *du* als subject eerder was verdwenen dan *du* als niet-subject. De observatie dat er meer meetpunten zijn met niet-subject *du* dan met subject-*du* sluit hierbij aan.

In hoofdstuk 7 wordt het boek uitgebreider samengevat aan de hand van onderzoeksvragen zoals geformuleerd in hoofdstuk 1. Daarnaast wordt de vraag behandeld in hoeverre de samenwerking tussen morfologisch gestuurde en niet-morfologisch gestuurde verandering, zoals we die hebben gezien in de tweede persoon enkelvoud, uniek is. De stelling van hoofdstuk 7 is dat die samenwerking niet uniek is. Samenwerking maakt deflexie mogelijk die aan de oppervlakte niet als zodanig herkenbaar is. We zien deze samenwerking ook in andere talen en ook in andere domeinen, bijvoorbeeld als samenwerking tussen fonologie en inflectionele economie.